

איגרות הרמב"ם

איגרת לר' יוסף

היחס להצלחות העולם הזה

י' וכבוד הבן יודע כי אלו הגדולות והשררות של היהודים עתה בזה הזמן, אינן אצלי הצלחה, ולא טובה שלמה מכוונת, ולא רעה מעוטה, חי ה' יתעלה, אלא תכלית הטורח והעמל והיגיעה². כי האיש השלם המצליח בתכלית ההצלחה – שיעיין בהצלחת הדת ועשיית המחויב עליו לעשותו, ויתרחק מדעת בני אדם כולם, ומהדרכים הפחותים ומהמידות המגונות.

כי המשתרר – ירבו יגונותיו ועצבונותיו, ושמא יכלימוהו ויבישוהו הגויים, ויפול ביד המלוכה, וייסרו אותו וישברו עצמותיו. ואם יביט בענייני האדם, ושיישיר דרכיו לפנייהם – כבר עמד כנגד תורת ה' יתעלה ועשה חניפות ומשוא פנים. ואזהרת התורה בכיבוד הממאנים והממרים מבוארת מאוד, כאשר אמר בכמו זה העניין נביא איש האלוהים לעלי הכהן (ש"א ב, כט): "וְתִכְבַּד אֶת בְּנֵיךָ מִמֶּנִּי".

איגרת לרבי יוסף

מצב לימודו של הרמב"ם

והנני מודיעך שהגיע לי פרסום גדול מאוד ברפואה אצל הגדולים, כמו ראש השופטים, והאמירים, ובית אלפאציל וזולתו מנשיאי הארץ, ממי שלא יושג מהם דבר. אמנם ההמון – הנני מורם מהם, ולא ימצאו דרך אלי. וזה גורם לאיבוד היום בקהירה בביקור החולים, וכאשר אבוא למצרים (=פוסטאט, מקום מושבו של הרמב"ם) – תכלית מה שאוכל לעשותו בשארית היום עם הלילה הוא, שאעיין בספרי הרפואה במה שאצטרך אליו. לפי שכבודו יודע אורך זאת המלאכה וקשייה אצל מי שיש לו נאמנות ודייקנות, וירצה שלא לומר דבר מבלי שידע לו ראייה והיכן נאמר, ואופן

הערות – ילמד ענויים דרכו

- 1 איגרות הרמב"ם, מהדורת הגר"י שילת עמוד רסב.
- 2 מו"נ ב, לו: "זאת (העצלות והעצבות) היא ללא ספק הסיבה העצמותית והמיידית להסתלקות הנבואה בזמן הגלות. איזו עצלות או עצבות עשויה להיות לאדם במצב קשה, יותר מהיותו עבד קנוי ומשועבד לבורים העבריינים, המצרפים העדר שכל אמיתי עם שלמות התאוות הבהמיות? ! 'בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום, ואין לאל ידך'. בזאת הוא איים עלינו ולכך הוא התכוון באומרו: 'שוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו'. וכן אמר: 'מלכה ושריה בגוים – אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה'. זה נכון וטעמו ברור, כי הכלי שתק. וזאת גם הסיבה לחזרת הנבואה אלינו לימות המשיח מהרה יגלה, כאשר הבטיח".
- 3 איגרות הרמב"ם, מהדורת הגר"י שילת עמוד שיג.

מסלול 1: יום ה לפרשת תצווה

מסלול 2: יום ב לפרשת תצווה

ההיקש בזה. וזה גורם שלא אמצא שעה לעיין בדבר מדברי תורה, ולא אלמד אלא ביום שבת בלבד⁴. ואמנם שאר החכמות – לא אמצא עת לעיין בדבר מהן. והריני ניזק הרבה מאוד מצד זה...

איגרת לר"ש בן תיבון

⁵מה שזכרת מעניין בואך אלינו – בוא מבורך שבבאים, ואני שמח בזה וחפץ ונכסף ומשתוקק, ואני אשמח בראות פניך יותר משמחתך בי, ואע"פ שיקשה עלי רכבך סכנת הים. ואמנם אודיעך ואיעצך שלא תסכן על עצמך, כי לא יגיעך מבואך אלי זולת ראות פני, ומה שתשיגהו מכבודי כפי יכולתי. אמנם תועלת חכמה מן החכמות, או להתייחד עמי אפילו שעה אחת ביום או בלילה – אל תוחיל בזה כלל, כי תוכן ענייני כמו שאספר לך:

אני שוכן במצרים (=פוסטאט, פרבר של קהיר) והמלך עומד בקהירה. ובין שני המקומות שני תחומי שבת. ולי על המלך מנהג כבוד מאוד, אי אפשר לי מבלי ראותו בכל יום בתחילת היום. אמנם כשימצאהו חולשה, או יחלה אחד מבניו או אחת מפלגשיו – לא אסור מאלקהירה ואני רוב יומי בבית המלך. ואי אפשר לי גם כן מבלתי בקר שר המלך בכל יום, ואי אפשר לי גם כן מפקיד אחד או שני פקידים יחלו, ואני צריך להתעסק ברפואתם. כללו של דבר – כל יום אני עולה לאלקהירה בהשכמה, וכשלא יהיה שם ממשול ולא יתחדש שום חידוש – אשוב למצרים אחר חצי היום על כל פנים. טרם הגעתי, ואני מתרעב, ואמצא האכסדראות כולן מלאות גויים, בהם חשוב ובלתי חשוב, ושופטים ושוטרים, ערב רב, ידעו את עת שובי. ארד מעל הבהמה, וארחץ ידי,

הערות – ילמד ענוים דרכו

4 עיין עוד באגרות הרמב"ם עמ' תקסג. ועיין כוזרי ג',: "אמר הכוזרי: בחושבי על מצבכם ראיתי כי אמנם יש לאלוה סוד בדאגו להשאתכם, וכי את השבתות והמועדים שם האלוה בין הסיבות החזקות ביותר להשתמרות דמותכם וצביונכם. כי האומות היו מחלקות אתכם ביניהן וכובשות אתכם לעבדים להן בעבור בינתכם וזוך דעתכם ואף שמות אתכם לאנשי מלחמה, לולא הזמנים ההם שאתם שומרים בנאמנות כזאת... ולולא הימים האלה לא היה אחד מכם לובש בגד נקי ולא הייתם מתכנסים למקום אחד לשם קריאה בתורתכם מחמת דכאוונכם באורך תקופת שעבודכם. ולולא הם שהיו לכם, לא הייתם מתענגים יום אחד בכל ימי חייכם. עכשיו עוברת עליכם בימים אלו ששית ימי חייכם במנוחת הגוף ובמנוחת הנפש מנוחה שאין מלכים יכולים להגיע לשכמותה הואיל ואין דעתם מיושבת עליהם ביום מנוחתם, שהרי אם יביאם הצורך הקל ביותר לעשות עבודה ולצאת למסע באותו היום – יסעו ויעבדו. וככה אין נפשם מוצאת לה מנוחה שלמה. ולולא הימים האלה היה כל קניינכם עובר לידי אחרים, שהרי מזמן הוא להיות שלל למשעבדיכם. ונמצא שהוצאתכם על הימים האלה היא רווח לכם בזה ובכא, ובהיותה כולה לשם שמים".

5 איגרות הרמב"ם, מהדורת הגר"י שילת עמוד תקנ. ר' שמואל אבן תיבון תרגם את מורה הנבוכים לעברית. הוא שלח לרמב"ם איגרת עם שאלות על עניינים שונים בתרגום המורה והביע רצון להגיע למצרים ולפגוש את הרמב"ם פנים אל פנים. באיגרת זו ענה הרמב"ם על שאלותיו והתייחס לרצונו לבקר.

ואצא אליהם לפייסם להמתין אותי עד שאוכל לאכול אכילת עראי, והיא מעת לעת. ואצא לרפאתם ואכתוב להם, לא יסור הנכנס והיוצא פעמים עד הלילה, ופעמים - באמונת התורה - עד שתי שעות מן הלילה. ואספר להם ואני שוכב פרקדן מרוב העייפות, ויכנס הלילה ואני בתכלית החולשה, לא אוכל לדבר. סוף דבר לא יוכל אחד מישראל לדבר לי או להתחבר בי זולת יום השבת. אז יבואו כולם אחר התפילה, אנהיג הציבור במה שיעשה כל השבוע, ויקראו קריאה חלושה עד הצהרים וילכו לדרכם. וישובו קצתם ויקראו שנית עד תפילת המעריב. זה תוכן ענייני היום, ולא סיפרתי אלא קצת מה שתראהו בעזרת האל יתעלה.

שאלות מנחות:

- ✦ מדוע הרמב"ם סובר שההצלחות בענייני העולם הזה בדורו (בגלות) אינן הצלחה וטובה?
- ✦ מתי ההצלחות בעולם הזה ייחשבו לטובות בעיני הרמב"ם (עיין ה' תשובה פרק ט וה' מלכים פרק יב בסופו)?
- ✦ האם שאר בני האדם היו מרגישים מדוכאים כמו שהרמב"ם מרגיש במצבו?
- ✦ האם הרמב"ם יישם בחייו את הדרכתו בסדרי רפואת הגוף? האם תיאור סדר היום של הרמב"ם מפתיע אותך?
- ✦ מדוע הרמב"ם לא שינה את סדרי חייו?